

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ 26 ส.ค. 2554	ปีที่ 21	ฉบับที่ 7347	หน้า 5
------------------------------------	------------------------	-------------	-----------------	-----------

ร้อยเรื่อง
เมืองลำานนา
ปีที่ ๑๓

125 ปี หอธรรม วัดบ้านหลวง

เมือง

ลำพูนในปัจจุบันยังคงปรากฏสถาปัตยกรรมทางด้านศาสนาที่ทรงคุณค่าอยู่มากมาย ดังจะเห็นได้ว่าตามวัดต่างๆ ยังคงศาสนสถานที่สะท้อนให้เห็นรูปแบบของงานศิลปกรรม เช่น หอไตร มีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป ได้แก่ หอพระมณเฑียรธรรม หอพระธรรมมณเฑียร หอพระธรรม หอธรรมปฏิภมระ หอพระไตรปิฎกและหอไตร ชื่อต่างๆ เหล่านี้ล้วนมีที่มาจากสิ่งเดียวกันคือ “พระไตรปิฎก” ซึ่งหมายถึงพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ดังนั้นหอไตรจึงเป็นสถานที่เก็บพระธรรมคำสอน ของพระพุทธเจ้านั่นเอง

เมื่อเอ่ยถึง “หอไตร” ในความหมายรวมเรามักปิดตาเห็นภาพอาคารไม้ขนาดจื๊วชั้นเดียว มีเสาสูง เปิดได้ถุนโล่ง ตั้งอย่างโดดเดี่ยวอยู่กลางสระน้ำ ไม่มีสะพานเชื่อม ไม่มีบันไดทางขึ้น คดีการทำหอไตรกลางสระน้ำนี้มีกุศโลบาย เพื่อใช้ป้องกันมด ปลวก แมลง มิให้มาแทะกัดกินพระคัมภีร์ อีกทั้งยังเป็นการหลีกเลี่ยงอัคคีภัยไปด้วยในตัวสาเหตุที่ต้องแยกหอไตรออกมาจากกลุ่มอาคาร

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ 26 ส.ค. 2554	ปีที่ 21	ฉบับที่ 7347	หน้า 5
------------------------------------	------------------------	-------------	-----------------	-----------

อื่นๆ ที่สร้างบนกับความหวาดระแวงเช่นนี้ ก็เพราะว่าในสมัยโบราณ คัมภีร์พระไตรปิฎกนั้นมักจารึกลงใบลาน ดังที่เรียกว่า “คัมภีร์ใบลาน”

ในขณะที่หอไตรแถบล้านนา หรือชาวล้านนาเรียกว่า “หอธรรม” นั้น กลับมีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่ผิดแผกไปจากหอไตรในภาคกลางโดยสิ้นเชิง ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากคติความเชื่อที่แตกต่างกันไปของแต่ละภาคนั่นเอง

เอกลักษณ์ของหอไตรในล้านนา คือ การสร้างอาคารด้วยหอสูงสองชั้นบนแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ชั้นล่างทำเป็นห้องที่บ่งก้ออิฐถือปูน ไม่มีบันไดทางขึ้นสู่ชั้นบนทั้งภายนอกและภายใน ส่วนชั้นบนนิยมทำด้วยเครื่องไม้แกะสลัก เวลาจะหยิบพระคัมภีร์ไปใช้จะต้องนำบันไดพิเศษมาพาดแล้วปีนเข้า

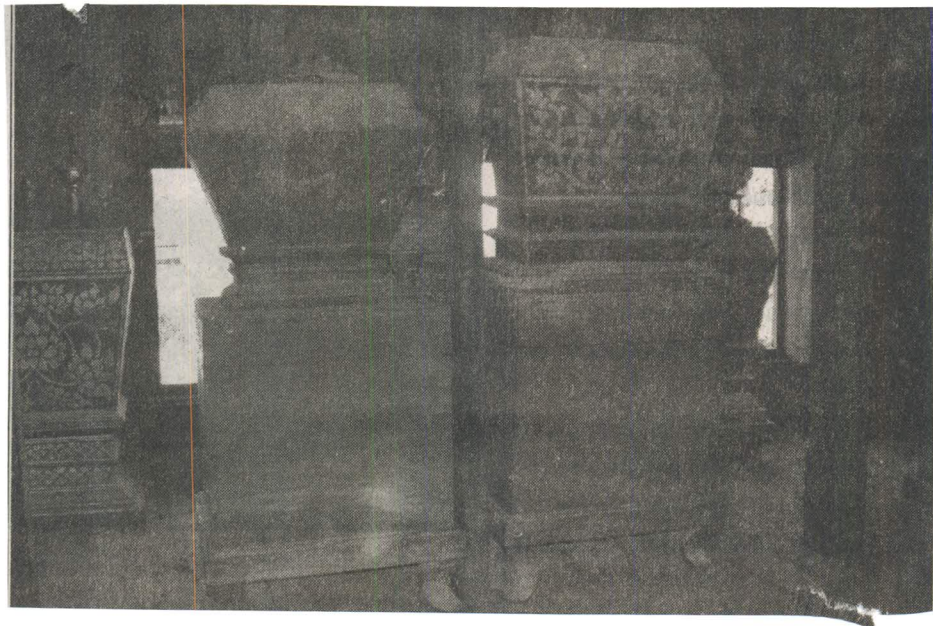

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	26 ส.ค. 2554	21	7347	5

ไปทางช่องประตูแคบๆ ลักษณะการทำหอไตรทรง
สูงเพรียวเช่นนี้ หนุนเนื่องมาจากคติความเชื่อที่ว่า
คัมภีร์พระไตรปิฎกเป็นของศักดิ์สิทธิ์ ควรค่าแก่
การ เคารพบูชา ดังนั้นจึงต้องเก็บไว้ในที่สูง
เวลาจะหยิบ พระคัมภีร์ไปใช้จะต้องเทินแบก
เหนือบ่า ห้ามถือใน ระดับต่ำจึงจำเป็นต้องเก็บ
ไว้ให้มิดชิด มิให้บุคคล ภายนอกเข้าไปหยิบฉวย
ได้ง่าย

หอไตรจำพวกหอสูงนี้ จัดว่ามีอายุ

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	26 ส.ค. 2554	21	7347	5

หอธรรมวัดบ้านหลุก สร้างเมื่อ จ.ศ.1258 (พ.ศ.2429) โดยครูบาปัญญาเป็นประธานในการก่อสร้าง ลักษณะเป็นอาคารทรงไทย 2 ชั้น มีแบบการสร้างตามคติจักรวาลวิทยา ชาวล้านนาในสมัยก่อนมีความเชื่อว่าการสร้างหอธรรมเป็นการบูชา คัมภีร์พระไตรปิฎกที่ถือเป็นพุทธวจนะ โดยเชื่อว่า คัมภีร์พระไตรปิฎกที่ได้รับการจารึกอย่างถูกต้องแล้วเป็นของสูงค่าและมีคุณค่าศักดิ์สิทธิ์

เก่าแก่ที่สุดในบรรดาหอไตรทุกประเภทของล้านนา กล่าวคือ สร้างขึ้นตั้งแต่ช่วงพุทธศตวรรษที่ 21 ตรงกับสมัยของพระเจ้าติโลกราช ผู้ทรงกระทำการสังคายนาพระไตรปิฎกขึ้นเป็นครั้งแรกบนผืนแผ่นดินไทย ในปี พ.ศ.2020 ตัวอย่างของหอไตรชั้นเอก ได้แก่ หอไตรวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ หอไตรวัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร หอไตรวัดช้างเผือก จังหวัดลำพูน และหอไตรวัดพระธาตุลำปางหลวง จังหวัดลำปาง เป็นต้น

ลักษณะของหอไตรที่พบในเขตจังหวัดลำพูน อาจจำแนกได้ดังนี้ หอไตรที่เป็นเครื่องไม้ทั้งหลัง เป็นอาคารขนาดเล็กยกใต้ถุนสูง แผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กั้นฝาที่บั้งสี่ด้าน ไม่มีช่องหน้าต่างหรือเจาะช่องหน้าต่าง ด้านละ 1-2 ช่อง หรือมากกว่านั้น ด้านหน้ามีประตูทางเข้า 1 ประตู หรือบางแห่งก็ ไม่มีประตู ทางเข้าจะไม่มีบันไดขึ้นเวลาจะขึ้นจึงต้องนำบันไดมาพาดแล้วยกออกเมื่อเสร็จกิจ บางแห่งกั้นห้องเฉพาะตรงกลาง รอบๆ มีระเบียงล้อม หรือ กั้นห้องชิดด้านใดด้านหนึ่งหลังคาทำเป็นหลังคาลาดชั้น มุงกระเบื้องประกอบด้วย ช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ หน้าบันมีการประดับลวดลายแกะสลัก ในส่วน ตัวหอไตรก็มักมีการประดับลวดลายฉลุไม้อย่างสวยงาม บางแห่งมีการทาสี ชาติลงรักปิดทองประดับกระจกในส่วนต่างๆ ด้วย ที่พบมีทั้งที่สร้างกลางสระน้ำ เช่น หอไตรที่วัดสันกำแพง อำเภอป่าซาง หอไตรวัดป่าเตี้ย อำเภอ ป่าซาง และที่สร้างบนพื้นราบ เช่น หอไตรวัดประดู่ป่า อำเภอเมือง

นอกจากนี้ยังมีหอไตรโบราณอายุกว่า 120 ปี ของวัดบ้านท

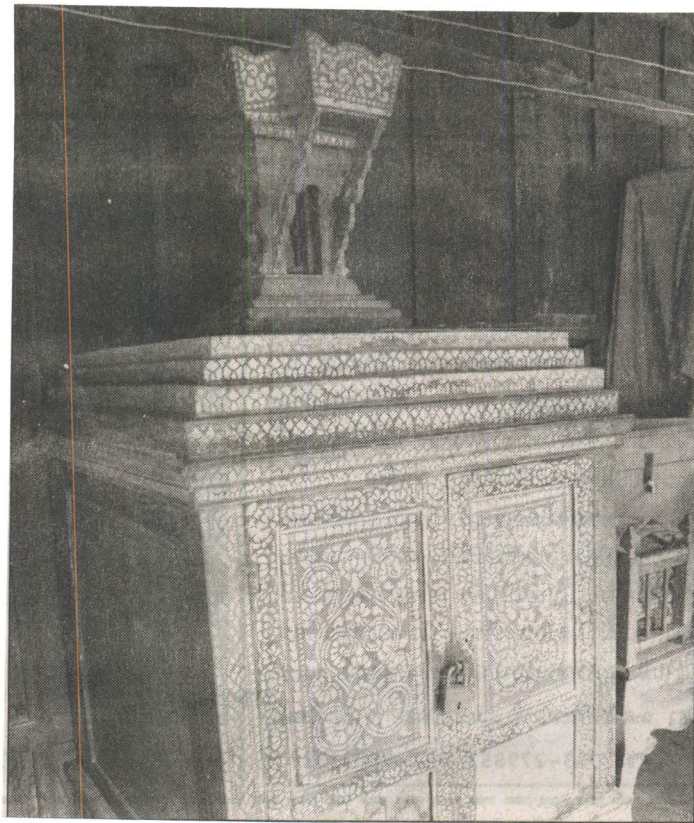

กลุ่มภารกิจจดหมายเหตุและสารนิเทศท้องถิ่น

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้

NORTH CLIPPING 2555/00078

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	26 ส.ค. 2554	21	7347	5

ลูกตั้งอยู่เลขที่ 163 หมู่ 8 ต.เหมืองง่า อ.เมือง จ.ลำพูน ซึ่งถือเป็นหอไตรที่คง สภาพความงามทางสถาปัตยกรรมล้นนามาจนถึงปัจจุบัน หอธรรมวัดบ้าน หลุก สร้างเมื่อ จ.ศ.1258 (พ.ศ.2429) โดยครูบาปัญญาเป็นประธานในการก่อสร้าง ลักษณะเป็นอาคารทรงไทย 2 ชั้น มีแบบการสร้างตามคติจักรวาลวิทยา ชาวล้านนาในสมัยก่อนมีความเชื่อว่าการสร้างหอธรรมเป็นการ บูชาคัมภีร์พระไตรปิฎกที่ถือเป็นพุทธวจนะ โดยเชื่อว่าคัมภีร์พระไตรปิฎกที่ได้รับการจารึกอย่างถูกต้องแล้วเป็นของสูงค่าและมีคุณค่า ศักดิ์สิทธิ์ และการสร้าง หอธรรมควรจะทำอยู่ที่สูง ปลอดภัยจากการเข้าไปเหยียบฉวย จะเห็นได้ว่าการเข้า ไปยังห้องเก็บคัมภีร์พระไตรปิฎกจะต้องใช้บันไดปีนพาดขึ้น จึงไม่ปรากฏว่ามี การสร้างบันไดทั้งภายในและภายนอกหอไตรแต่อย่างใด

ประติมากรรมที่ใช้ประดับหอธรรมของวัดบ้านหลุก ประกอบด้วยประติมากรรมรูปเทวดาแกะสลักจากไม้เป็นตัวแทนของท้าวจุลโลกบาล คือ ท้าวทั้ง 4 เป็นคติความเชื่อและแนวคิดของการสร้างหอธรรม เป็นนัยยัยหน้า บัน นกหัสดีลิงค์ เป็นประติมากรรมแกะสลักไม้และประดับด้วยกระจกเงิน ปาน ลม ซ่อฟ้า สันนิษฐานว่าน่าจะทำจากไม้บุด้วยทองเหลืองเป็นซ่อฟ้า ศิลปะแถบ ลุ่มน้ำปิง (เชียงใหม่-ลำพูน) หน้าต่าง ใช้การเขียนลายบนซาด (หาง) เป็นลาย เทวดาเดินประทักษิณ

ชั้นบนของหอธรรมมีหีบธรรมบรรจุธรรมแบบใบลาน และบั้งกระดาศา ชั้นล่างเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป ซึ่งนับเป็นหีบธรรมโบราณที่เหลืออยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ที่สุด

ดังนั้นทางเทศบาลตำบลเหมืองง่าจะได้จัดแสดงนิทรรศการ และให้ความรู้เผยแพร่ประวัติความเป็นมา ความเชื่อของหอธรรมในล้านนา และหอธรรมวัดบ้านหลุก ให้นักเรียนและประชาชนในตำบลเหมืองง่าได้ใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นต่อไป

จักรพงษ์ คำบุญเรือง

jakpong@chiangmainews.co.th